

Ал сол ұзақ процестің негізінде пайда болған мағынаға:

Көргендей жол бейнетін жүзің *сарық*,

Тұсыма қалың топты келдің жарып, – деген «Қыз Жібек» жырындағы *сарық* сөзі жатады. Сондай-ақ, Ақтамберді жыраудың:

Дұшпаннан көрген қорлығым,

Сарысу болды жүрекке, – деген жыр жолдарындағы *сарысу* сөзі де ұзаққа созылған қайғы-мұңның көрінісі.

Сары – физиологиялық кейбір құбылыстың, аурудың ұзаққа созылуын білдіреді. Мысалы: *сары төсек*, *сары жамбас* (аурудың ұзаққа созылуы); *сар тап болу* (ұзақ жатудан, аурудан қатып сейіп қалу), *сары ауру*, *сағыныштан сарғаю*;

Сары – *епті*, *тіс қаққан*, *әккі* болған, шыныққан мағынасында: *сары майдан қылыштық суырғандай*, *сары тоқым ұры* (ұрлық істеуге кәніккен ұры), *сары табан* (еңбекке әбден шыныққан адам), *сары ауыз* (көрінген әйелге көз сүзіп, сөз айтатын еркек), *сары тіс*, *сақа айғыр* (әккі, кексе жылқы).

Сары – көп сақталып *сарғайған*, *сүрленген*, *сірі* болған не әбден қалыптасқан затты білдіреді. Мысалы: *сары майдай сақтау* (ұзақ уақыт сақтау), *сары сабан* (әбден сақталып, сүрленген сабан), *сары табан қар* (із түсіп тапталған, ысқаяқ жылтыр тартқан қар).

Сары – табиғат құбылыстарының ұзаққа созылған кейбір қалпын білдіреді. Мысалы: *сары күз* (ұзаққа созылған күз), *сары аяз* (ұзаққа созылған қатты суық), қызыл шұнақ *сары аяз*, саңқылдаған *сары аяз*, *сары шұнақ аяз*.

Сары – белгілі бір уақыт, мезгілді білдіреді. Мысалы: *ұзын сары*, *сары өзек шақ*, *сары аман*

зауза, *таң сарғайғанда*, *құлқын сары де* (*таң бозартып атқаннан бастаған сәт*).

Сары – *мейірімсіздік*, *қатыгездікті* білдіреді. Мысалы: итаяқтан *сары су* ішкізу, *сары* ізіне шөп салды (жамандық істеді).

Бұдан басқа *сары жұрт*, *сары жұрт* болды (жер суды тоздырды, шаңын шығарды), *сары сүргін*, *қу қырғын* (аласапыран кез, елдің берекесі кеткен кез) деген тіркестерде *сары* сөзінің тілдік бейнесін көрсетеді. Түр-түстердің символдық мәні туралы акад. Ә.Марғұлан *сары* түсіне қатысты «*сары* – ақыл-ойдың символы» деп жазады. Яғни, жоғарғылардан басқа, *сары түс* – ақыл-парасаттың да белгісі. Бұған біз “*сабыр түбі сары алтын*”, “*сарғайған жетер мұратқа*” тіркесін көрсетеміз.

Бұл мақаламызда, *сары* түстің қазақ дүниетанымындағы символдық мәніне тіл және мәдениет тұрғысынан талдау жасалды. Сондай-ақ, “*сары*” түстің қазақ тіліндегі ұлттық-мәдени табиғаты айқындалып, символдық қолданыстарының семантикалық өрісі айқындалды.

1. Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. - Алматы. Ғылым, 1977. -712 б.
2. Ә. Қайдаров, З. Ахтанбердиева, Б. Өмірбеков “Түр-түстердің тілдегі көрінісі”. - Алматы. Ана тілі, 1992. - 160 б.
3. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. – Алматы, 1977.
4. Марғұлан Ә. Ежелгі жыр-аңыздар. – Алматы, 1993.

Бұл мақалада “*сары*” түстің қазақ дүниетанымындағы символдық мәніне тіл және мәдениет тұрғысынан талдау жасалды.

This article discusses the symbolic meanings about the yellow color in Khazak culture.

С.Б. Бектемирова

ЛЕКСИКАЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ ЭТНОМӘДЕНИ ТАБИҒАТЫ

(түркі тілдеріндегі кинологиялық атаулар негізінде)

Тіл – мәдениетті танытушы ғана емес, ол сол мәдениеттің негізін салушы. Өйткені тіл рухы халықтың ой-санасында, дүниетанымында, мінез-құлқында, әлеуметтік өмірінде, табиғатында сақталған. Осылар арқылы тұтастай бір мәдениет өмірге келеді. Лингвистикалық мәдениеттану термині фразеологиялық мектептің өкілдері В.В. Воровьев пен В.Н. Телия зерттеулері негізінде қалыптасты. Тіл қоршаған ортадан, болмыстағы шындықтан, адам санасы мен ойынан тыс өмір сүруі мүмкін емес. Мәдениет қоғамдық сананың бір бөлшегі, ал тіл – сол мәде-

ниеттің шындығы, әрі көрінісі. Халықтық мәдениеттің ең нәзік ұшқындары, өрнектері тілде көрініс табады. В. Фон Гумбольдт пікіріне сүйенсек, материалдық және рухани мәдениет тілге әсер етіп, халық тілінде сақталады; кез келген мәдениет ұлттық нышанға ие, бұндай сипат тілдік жүйеде айқын көрінеді; тіл адам мен қоршаған ортаны жалғастырушы буын; мәдениет пен халықтық рух – тілдің ішкі формасына тән, – деп көрсетеді /1, 32/. Аталған мәселе бүгінгі күннің жаңа бағыты болғанымен, этностың тілі мен мәдениетінің ерекшеліктері соңғы кезде

жаңаша көзқараспен қарастырылғанымен, бұған дейін ғалымдар бұл мәселені психология, әлеуметтік лингвистика, этнопедагогика, этнолингвистика т.б. пәндердің негізінде зерттеп келді.

Тіл мен мәдениеттің өзара байланысын алғаш рет көтерген ғалымдар Я. Гримм, Р. Раск, А.А. Потебня. Бұл проблеманың қайнар көзі – В. Фон Гумбольдттің ғылыми еңбектері десек және оның “халық тілінен халықтың психологиясы көрінеді” деген қағидасын ұстанған ізбасарлары Г. Штейнталь, В. Вундт, М. Лацарус этностар психологиясының тілге әсерін қарастыра отырып, жаңаша бағыт психоллингвистиканың пайда болуына себепші болады. Бұнда этностың дүние құбылыстарын қабылдау мен таным үдерістерін халық болмысындағы мінез-құлқымен байланыстыра, сабақтастыра зерттейді.

Неміс ғалымы Г. Штейнталь “тілді жеке тұлға әрекеті, халық психологиясы, ұлттық менталитет тұрғысынан қарастыру қажет” деп әр халықтың өз болмысынан туатын мінез-құлқының сыры өз тілінде ғана сақталып, танылатынын дәлелдейді. Тілдің ерекшелігін әлеуметтік тұрғыдағы сипатын қарастырып, зерттеген ғалым В. Вундт өз еңбектерінде этнос психологиясын тіл білімінің әдіснамасы негізінде қарастырады. Этносты тану үшін күрделі интеллектуалдық әрекеттер, мінез-құлық, көңіл-күй, сезім сияқты нәрселерді басқа құрылымда қарау керек. Адам өміріндегі психикалық әрекеттер тілінде, әдет-ғұрып, салт-дәстүрінде, дінінде, фольклорында, мифтік аңыз-әңгімелерінде, күнделікті тұрмыс тіршіліктерінде сақталатындығын көрсетеді.

Адам танымындағы әртүрлі психикалық құбылыстар (мінез-құлық, сезім, түйсік, таным, қиял, қабілет, эмоция, ерік, жігер және т.б.) адамдар арасында болатын қарым-қатынас, сөйлеу үрдісі кезінде ерекше маңызды рөл атқарып, ұлттық тілдің бояуын арттыра түседі. Ғалым Ж. Манкеева: “Тіл – этносты танушы құрал. Ол сол ұлт өкілінің ұлттық жан дүниесін, сезімін сипаттайды. Адамның рухани қызметі тек қоғамда дамиды, әрі рух арқылы адамзатқа беріледі. Этнопсихология халықтардың ұлттық ерекшелігінің негіздерін, себептерін, дамуын, я жоғалуын ашуға тырысады. Онда пайдалы нәрселер жетерлік”, – дейді /2, 76/.

Дегенмен, ана тілдің табиғатын этномәдени тұрғыдан зерттеу қазақ тіл білімінде жаңа бастау алып жатқанымен, төл топырағымызда “адам дүниесін жан ілімі арқылы тану” Абай, Ж. Аймауытов, А. Байтұрсынұлы, Ж. Баласағұн, М. Дулатов, М. Жұмабаев, А. Иүгінеки, Әбу Насыр әл-Фараби, А. Яссауи және т.б. ойшылдардың еңбектерінде ұлттық психиканы танытатын жайттар мен тұла бойымызда табиғат

сыйлаған мінез-құлық сайрап жатыр деуімізге әбден болады. Этнопсихология әлемі тіл аясында мәдени факторларсыз айқындалуын және оның жете танылуын қамтамасыз ете алмайды.

Белгілі ғалым А.А. Потебня тіл – халық мәдениетінің қайнар көзі екендігін дәлелдеп, мәдениет – тілдің таңбалану қасиетін танытатын халық ауыз әдебиеті үлгілері екендігін жан-жақты сөз ете отырып, “тіл – халықтық рухтың жемісі”, сондықтан тіл ұлттық ерекшелікті көрсетеді. Халық рухы алдымен тілде, содан кейін әдет-ғұрып, салт-дәстүрінде, өнерінде, фольклорында көрініс береді /3, 117/, – дейді.

Жоғарыдағы ғалымдардың тұжырымдары Ресей фразеологиялық мектебінің өкілдері Е.М. Верещагин, В.Т. Костомаров, В. Маслова еңбектерінде жалғасын табады. В.Т. Костомаров пен Е.М. Верещагин: “Тіл – пікір алысу, қарым-қатынас жасау құралы ғана емес, ол адам өмірінің материалдық және рухани мәдениетінің, сол ұрпаққа тән тума қасиеттерін жинақтаушы, әрі сақтаушы құрал. Тілдің қоғамдық қызметі – әлеуметтік өмірде, адамдарды жеке тұлға ретінде, ұлт өкілі ретінде қалыптастыру”, – дейді /4, 10/.

Қазақ тіл білімінде лингвистикалық мәдениеттану ғылымы жайында М. Әуезов, Қ. Жұбанов, Ә. Марғұлан, Ш. Уәлиханов, еңбектерінен бастап, қазіргі ғалым тілшілер Р.Ә. Авакова, Е. Жанпейісов, Ж. Манкеева, І. Кеңесбаев, Ә. Қайдар, А. Салқынбай, А. Сейсенова Г. Смағұлова, Р. Сыздық, Н. Уәлиев т.б. еңбектерін атауымызға болады.

Қоғам дамуында ақыл-ой, сана-сезімнің жетілуі тіл, мәдениет, тарихтың тоғысуы қажетті, әрі маңызды деректер. Әр халықтың мәдени тұрмысын әлемдік мәдениеттің, өркениеттің ауқымында, дүниетанымын қоғамдық ғылымдардың аясында сөз ету мәселесі, тіл ғылымының тамырын тереңге жайған этнолингвистика саласының кеңінен зерттелуі.

Көбінесе лингвистикалық мәдениеттану этнолингвистикамен байланысты, біраз мәселелерді шешуде, теориялық, ғылыми принциптері, зерттеу нысаны мен мақсатының өзектес, тамырлас екені дау туғызбайды. Екеуінің арасын жалпы мен жалқының, бүтін мен бөлшектің байланысы іспетті қарауға болады.

Алғаш бұл ғылым жеке бағыт ретінде XIX ғасырдың 70-жылдары Орталық Американың үндіс тайпаларының зерттеуінен бастау алды. Оның негізін Ф. Боас, Э. Сепир, Б.Л. Уорф т.б. қалады. Жалғасын ресейлік ғалымдар А.А. Потебня, А.Н. Афанасьев, Н.И. Толстой, В.В. Иванов жалғастырды. Демек, ең алғаш ғалым Б. Уорфтың идеясымен туындап, осы идеяның жалғасы “Сепир-Уорф” болжамына сәйкес этно-

графиялық деректер мен халық мәдениеті мен жеке тұлға ретінде қарастырылды. Бұл жөнінде М.М. Копыленконың *Основы этнолингвистики* еңбегінде жан-жақты айтылады /11, 68/. Ғылымның басты назар аударған мәселелері кез келген халықтардың генетикалық туыстығы, әлеуметтік факторлардың тілге әсері және сол тілдердің негізінде этникалық мәдениетті қайта жаңғырту т.б.

Жер бетінде адамға ең жақын тіршілік иелерінің бірі – жануарлар (зооморфизм гр. *zōon* жануарлар – күрделі сөзге жалғанатын алдыңғы құрама бөлігі, жануарлар әлеміне қатысты, мысалы, зоология, зоогеография + ...*morph* тікелей сөз тізбегінен ажыратылатын бірыңғай тұлға) дүниесі. Адамға қатысты туған тілдік бірліктерге сол жануардың бойына біткен ерекше қасиеттері, қимыл-әрекеттері, түр-түсі, тұлғасы, дыбысы, мінезі, т.б. әсер етеді. Олар көбінесе ауызекі сөйлеу тілінде, көркем әдебиеттерде кеңінен қолданылады. Ит сөзінің мағынасын ашуда біз осы жағын ескеруді жөн көрдік.

Жеті қазынаның бірі, жылдық санаудағы 12 жылдың бірі, 'ит' адамның досы демекші басқа жануарлардан өзгеше қасиетімен ерекшеленетін 'ит' атауы нені аңғартады? Түркі тілдерінің қайсысында болса да, 'ит' сөзі дыбыстық құрамы жағынан бір-бірімен сәйкес келеді. Көне түрікмен, әзірбайжан, түрік, қырғыз, қазақ, қарақалпақ, өзбек, алтай *ит*, ұйғыр *ишт*, тува, саха *ыт*, башқұрт, татар *эт*, ноғай, ойрат *ийт*, хакас *адай* және т.б. Түркі тілдері ішінде сәл ерекше көрінетіні – хакас тілі. Сәл “ерекше” деуімізге де негіз жоқ емес. Түркі тілдеріндегі дыбыстардың өзара сәйкестіктерін ескерсек (а~и және д~т), *адай* сөзінің түбірі *ад*-тың *ит*-ке дейін өзгеруінің тарихи заңдылық екеніне көзіміз жетеді.

Алтай жүйесіне жатқызылып жүрген монғол тобындағы тілдерде біздегі 'ит' сөзі өзгеше дыбысталады: монғол тілінде *нохой*, қалмақ тілінде *ноха*. Осы ұсынылып отырған аз ғана деректердің өзі-ақ 'ит' сөзінің түркі тілдеріне ежелден тән екендігінің дәлелі бола алады. 'Ит' атауының алғашқы мағынасы қандай болғандығына қолда бар азын-аулақ тілдік деректерді арқау етіп, болжамдарды келтіріп көрейік. Әдетте әрбір хайуан өзіне меншік атауларды түр-түсі, тұлғасы, немесе бойына біткен қасиеттері мен қимыл, әрекеттерінің біріне қарай иемденетінін теріске шығару қиын. 'Ит' сөзінің алғашқы мағынасын ашуда біз осы жағын ескеруді жөн көрдік.

'Ит' әр кез өзінің жауын ұнатпайтын жан иесін алдымен ырылдап, одан әрі үркіп қорқытатыны әркімге аян. Ал *ырылдау* етістігінің алғашқы түбірі бір буынды *-ыр* болғандығын

өзге түркі тілдерінің деректері мақұлдай түседі. Татар тілінде дәл біздегідей *ырылдау* дыбыс құрамында айтылса, Тува тілінде *ырланыр*, саха тілінде *ырдыгынаа*, өзбек тілінде *ирилламоқ*, түрікмен тілінде *арламак*, қырғыз тілінде *ырылда*, хакас тілінде *ыыран* және т.б. Тағы бір айта кететін жайт – көрсетілген сөздердегі бір буынды *ыр* түбірінен иттің екінші бір қасиеті – *уру* пайда болуы да ықтимал. Мысалы: чуваш тілінде біздегі *уру* мағынасын *веер* тұлғасында келеді. Келтірілген деректерден *ырылда* сөзінің алғашқы түбірі *ыр* екендігі, одан барып *ур* туындағанын байқадық. Осының салдарынан итке алғашқы тән қасиет *-ыр* бері келе р~т дыбысының сәйкестігі негізінде ит атауының пайда болуы ықтимал. Әрине, *ыр* түбірінен 'ит' атауы келіп шықты деп келте қайырсақ, болжамымыз бастау болып шығар еді. Жоғарыда кейбір тілдерде *ыр* түбірінің *ир*, *ар* қалпында айтыла беретіндігін көрсеттік. Мұндағы *ы~а~и* дыбыстарының бірінің орнына бірі ауысып келе беретін заңдылықтарға тоқталып, түсіндіріп жату артық. Бізге түсінік беруді қажет ететіні *р* мен *т* дыбыс алмасулары. Басқа сөздерді айтпағанда, дәл ырылдау мен итке байланысты сөздің өзінде бұл аталған дыбыстардың сәйкестігінің тұңғұс-маньчжур тобындағы тілдер дерегінен көреміз. Осы тілдердің бірінде біздегі *ырылдау* сөзін - *иркь* ұғындырса, екіншісінде - *ит* дыбыстық құрамдағы сөз түсіндіреді. Осының өзі-ақ р~т дыбыстарының сәйкестік айғағы бола алады. Түркі тілдерінде осы дыбыстардың сәйкестігін анықтайтын деректермен салыстырсақ жаға (теңіз, өзен, көлмен байланысты) сөзі татарларда - *крый*, сахаша - кыты жоғарыдағы болжам нақтылана түседі /6/.

Иттің ұрғашысы *қаншық* түркі тілдерінің барлығында және барлық деректерде ешқандай өзгеріссіз осылай аталады. Дж. Клосонның айтуынша *қаншық* солтүстік-шығыс тілдерінде көзге елестете алмайтын сөз: ал басқа да түркі тілдерінде *қаншық* сөзі иттің ұрғашысы деген сөз тіркесімен беріледі. Г.И. Рамстед пен М. Рясанен *кан* - *иук* түбірінің негізін үнді-еуропалық *кан* (латынша *canis*) түбірімен салғастырған. Көне үнділіктерде *s uva*, авест *span*, персиялықта *sag* және т.б. шындығында тохар тілдерінде *ku* сибилянттары арқылы *quon* проформасы ізімен, шығыс үндіеуропалық ареалдарға әсер етеді. Дегенмен түркі тілдеріндегі иттің ұрғашысы деген тіркес атау *каз~гоез/giez* - қыңсылау, қыңсыл тұңғыс-маньчжур және монғол тілдерінде етене таныс көне түбірлерге барып тіреледі. Сонымен бірге түркі тілдерінде де біркелкі сақталған: қырғыз тілінде: *қаңқ* (үздіксыздық дыбыс, иттің шәуілдеуі, үруі), *қаңқышыла*

(қыңсылау, шәңкілдеу); хакас тілінде: *хаң* (шиқыл, қыңқыл), *хайла* (қыңсылау); - з ->-п -нің *қап-ууq-қап-уук* айналуын позициялы түсіндіріледі: *зу->-пу-с.с.* бірақ ареалды төтеп берілген морфологиялық туындыда /7, 188-191/.

Төбет орта ғасыр монғолдарда *бух нохой*; маньчжурларда *ачжирхан*; тұнғұстарда *хусе инда*, *нокэ*. қаз. *төбет*, қырғыздарда *дөбет*, ұйғырларда *төват*. Бұл сөз түркі халықтарының этимологиялық түсінігінде күрделі. В.В. Радлов сөздігінде төбеттің мағынасы – иттердің үлкені, овчарка. Ал қазіргі тілдерде *төбет* сөзі туралы айтылмаған. Сондықтан да *төбет* сөзінің семантикасын қарастыру қиынға соғады.

Төбет сөзін А.М. Шербак түркі тілдеріндегі хайуанаттар атаулары жөнінде жазған мақаласында бұл сөздің шыққан төркінін түркі тілдерінің негізінде анықтау қиынырақ екендігін көрсетсе де, біз сөздің негізі көптеген түркі тілдеріне ортақ 'ит' атауынан шыққандығын мына деректермен дәлелдемекпіз. Әдетте, жануарларды еркек, ұрғашы деп бөлгенде, алғашқысы соңғыға қарағанда, ірілеу болуы – жаратылыс заңы. Олай болса, ірілік, үлкендік мағынасын беретін түркі тілдерінде, әрі кетсе, монғол тобына жататын тілдерде басқа да синоним жоқ емес. Ондай синоним - монғол тіліндегі *тойв* немесе буряттың әдеби тіліндегі *тойбо*. Біздің ойымызша, *төбет* сөзі монғол тілінде үлкендік мағынаны білдіретін *тойв* пен түркі тілдеріне ортақ 'ит' сөздерінің тіркесінен пайда болған тәрізді. Ал монғол тілі мен түркі тілдері сөздерінің ертеректе тіркесе келіп, кейін бір сөз болып қалыптасып кетуі таңданарлық құбылыс болмаса керек. Сөйтіп, бірігіп кеткен соң түркі тілдеріндегі дыбыс сәйкестігі заңдылықтарынан в дыбысы б; и дыбысы е дыбысына өзгеруі туған. Демек, *тойв+ит > товит > төбет* схемасы арқылы бұл сөздің қалыптасу жолын көруге болады. Осы жолмен пайда болған тілімізде басқа да сөздер жоқ емес. Мысалы, *тойв+ине > тебен* “үлкен ине”, *тойв + би > төбе би* “бас би, үлкен би”, т.б. /8,75/.

Тілдегі *ит арқасы қиянда* “тым алыс, шалғай жер” деген мағынаны білдіредін фразема. Қазақ тілінде тым алыс, шалғай сияқты мағыналарды кейде қиян тұлғалы сөз де түсіндіре алатынын жұрт білмейтін сыр емес. Олай болса, мынау сияқты күрделі тұрақты тіркестің тууына қандай себеп болды екен деген ой келеді. Фразадағы *қиянның* мағынасы біз білетіндей болса, оған *ит арқасы* тіркесін қосақтаудың қандай ділгерлігі бар. Осы жағдайды ой елегінен өткізе келіп, *қиянның* басқа да мағынасы болуы ғажап емес

деген пікірді тіл дерегімен бекіте түсіп, жорамал жасауға болады.

Ең алдымен *ит арқасын* анықтауға кіріссек, мұндай тіркес тілімізде жоқ емес. Көші-қон кезінде уақытша екі керегені біріне-бірін иек артырып жасаған баспана-қостық түрін де *итарқа* деп атайтыны ертеден белгілі. Қиян тұлғасының алдындағы *итарқасы* да осымен тамырлас болса керек. Әрине қостың атауы ұқсатудан, теңеу арқылы пайда болған деуден басқа жол жоқ. Олай болса, *қиянның* өзге бір мағынасын іздестіру ойы теріс те болмайды.

Кейбір тіл деректерінде оның мына тәрізді мағыналарын ұшыратамыз. Якут тілінде: *хайтау*; монғолша: *хянган-тау қырқасы*; маньчжур тобында: *һицан-тау жотасы*. Алыстан қарағанда тау жотасы не қырқасы ит арқаланып тұратынын еске алсақ, *ит арқасы қиян* тіркесіміз – ит арқасындай тау жотасы болып түсіндірілмек. Оның алыс пен шалғай синонимі болуын жақын көрінген таудың өзі жүре келе алыстай түсуінен тумады ма екен деген ой келеді. Әрі таулы жермен жүру жазыққа қарағанда қиын-қыстауының мол болатындығы да ескерілген болса керек /9, 174/.

Демек, әр халықтың ұлттық мәдени ерекшеліктері оның ғасырлар бойы жасаған тілінен көрінеді. Кейде сол ұлттың тілінде ұлттың әлде бір қасиеттерін өзгелерден оқшау етіп бағалайтын, анықтайтын тіркестер қалыптасады. Қолданылу аясы арқылы ұрпақтан-ұрпаққа сақталады.

1. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. – М.: ОАО НГ “Прогресс”, 2000. – 400 с.
2. Манкеева Ж.А. Мәдени лексиканың ұлттық сипаты. – Алматы: Ғылым, 1997. – 272 б.
3. Потебня А.А. Эстетика и поэтика. – М.: Искусство, 1976. – 270 с.
4. Копыленко М.М. Основы этнолингвистики. – Алматы: Евразия, 1995. – 250 с.
5. Нұрмағамбетов Ә. Сөз төркіні// Ана тілі. –1994. –20 қаңтар.
6. Кормушин И.В. Домашние животные// Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Лексика. – М.: Наука, 1997. – С. 590-677.
7. Нұрмағамбетов Ә. Қос сөздердің құпиясы// Сөз өнері. –Алматы, 1979. – 280 б.
8. Нұрмағамбетов Ә. Бес жүз бес сөз. – Алматы, 1994. – 400 б.

В статье рассматриваются этнокультурная природа языковых единиц образованных на основе кинологических названий в тюркских языках.

In the article are considered the ethnocultural nature of language units formed on the basis of kinologic names in Turkic languages.